

Kiều : bốn câu đầu gợi tả khung cảnh ngày xuân, tám câu tiếp theo gợi tả khung cảnh lễ hội trong tiết Thanh minh, sáu câu cuối là cảnh chị em Kiều du xuân trở về. Kết cấu này cũng rất phù hợp với diễn biến tâm trạng con người trong cuộc du xuân.

Tác giả sử dụng rất thành công bút pháp nghệ thuật kết hợp giữa tả và gợi. Hai câu thơ đầu vừa miêu tả thời gian vừa gợi không gian mùa xuân. Ngày xuân thấm thoát trôi mau, tiết trời đã bước sang tháng ba. Trong tháng cuối cùng của mùa xuân, những cánh chim én vẫn rộn ràng bay liệng giữa bầu trời trong sáng như thoi đưa.

Để gợi lên không khí lễ hội thật rộn ràng, một loạt từ hai âm tiết (cả từ ghép và từ láy) là tính từ, danh từ, động từ xuất hiện : *gần xa, yến anh, chị em, tài tử, giai nhân, nô nức, sắm sửa, dập dìu,...* Cách nói ẩn dụ "nô nức yến anh" gợi lên hình ảnh những nam thanh nữ tú, những tài tử giai nhân, từng đoàn người nhộn nhịp đi chơi xuân như chim én, chim oanh bay ríu rít.

Chỉ bằng vài nét gợi tả mà khung cảnh buổi chiều xuân hiện lên thật rõ nét : nắng nhạt, khe nước nhỏ, một nhịp cầu nhỏ bắc ngang. Mọi chuyển động đều nhẹ nhàng : mặt trời từ từ ngả bóng về tây, bước chân người thơ thẩn, dòng nước uốn quanh. Tất cả đang nhạt dần, lặng dần. Những từ láy : *tà tà, thanh thanh, nao nao* không chỉ biểu đạt sắc thái cảnh vật mà còn bộc lộ tâm trạng con người. Hai chữ *nao nao* (*Nao nao dòng nước uốn quanh*) đã nhuộm màu tâm trạng lên cảnh vật.

2. Với bút pháp gợi tả, câu thơ cổ Trung Quốc đã vẽ lên được vẻ đẹp riêng của mùa xuân, có hương vị, màu sắc, đường nét. Đó là hương thơm của cỏ non (*phương thảo*). Đó là màu xanh mượt của cỏ tiếp nối với màu xanh ngọc của trời, cả chân trời, mặt đất đều "một màu xanh xanh" (*liên thiên bích*). Đó còn là đường nét của cành lê thanh nhẹ điểm vài bông hoa (*sổ điểm hoa*). Cảnh đẹp mà đường như tĩnh tại.

Hai câu thơ trong *Truyện Kiều* : "Cỏ non xanh tận chân trời – Cành lê trắng điểm một vài bông hoa" là bức họa tuyệt đẹp về mùa xuân. Gam màu làm nền cho bức tranh xuân là thảm cỏ non trải rộng tới chân trời. Trên nền màu xanh non ấy điểm xuyết một vài bông hoa lê trắng. Câu thơ cổ Trung Quốc chỉ nói cành lê điểm một vài bông hoa mà không nói tới màu sắc của hoa lê. Nguyễn Du chỉ thêm một chữ *trắng* cho cành lê mà bức tranh mùa xuân đã khác. Trong câu thơ của Nguyễn Du, chữ *trắng* trở thành điểm nhấn, làm nổi bật thần sắc của hoa lê. Màu xanh của cỏ non và sắc trắng của hoa lê làm cho màu sắc có sự hài hoà tới mức tuyệt diệu. Tất cả đều gợi lên vẻ đẹp riêng của mùa xuân : mới mẻ, tinh

khô, giàu sức sống (*cổ non*) ; khoáng đạt, trong trẻo (*xanh tận chân trời*) ; nhẹ nhàng, thanh khiết (*trắng điểm một vài bông hoa*).

3. Những câu thơ có nghệ thuật ẩn dụ :

– *Ngày xuân con én đưa thoi*

– *Gần xa nô nước yến anh.*

4. Đọc lại phần *Ghi nhớ* (*Ngữ văn 9*, tập một, trang 87) để lựa chọn câu trả lời.

– Dẫn chứng làm sáng tỏ sự lựa chọn :

+ Dẫn chứng 1 : Hai câu thơ đầu vừa gợi tả thời gian, vừa gợi tả không gian mùa xuân. Câu thơ thứ nhất "Ngày xuân con én đưa thoi" vừa tả không gian : ngày xuân, chim én bay đi bay lại như thoi đưa, vừa gợi thời gian : ngày xuân qua nhanh quá. Câu thơ thứ hai : "Thiếu quang chín chục đã ngoài sáu mươi" vừa gợi thời gian : chín chục ngày xuân mà nay đã ngoài sáu mươi ngày (tức là đã qua tháng giêng, tháng hai và đã bước sang tháng ba), vừa gợi không gian : ngày xuân với ánh sáng đẹp, trong lành (thiếu quang).

+ Dẫn chứng 2 : Câu thơ gợi tả cảnh người đi lễ hội thanh minh : "Gần xa nô nước yến anh – Chị em sắm sửa bộ hành chơi xuân – Dập dìu tài tử giai nhân – Ngựa xe như nước áo quần như nêm" vừa tả sự đông vui, vừa gợi lên không khí tấp nập, rộn ràng của cảnh và sự náo nức của tâm trạng.

THUẬT NGỮ

Bài tập

1. Bài tập 1, trang 89, SGK.
2. Bài tập 2, trang 90, SGK.
3. Bài tập 3, trang 90, SGK.
4. Bài tập 4, trang 90, SGK.
5. Bài tập 5, trang 90, SGK.
6. Tra cứu tài liệu và cho biết nghĩa của thuật ngữ *vi-rút* trong sinh học và trong tin học. Nếu cho đây là hiện tượng đồng âm thì đúng hay sai ? Có thể coi đây là trường hợp vi phạm nguyên tắc một thuật ngữ – một khái niệm hay không ?
7. Có thể thay thuật ngữ *chúng mộng du* bằng *chúng đi lang thang trong đêm*; *chúng mất ngôn ngữ* bằng *chúng không nói được* được không ? Vì sao ?